

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X. X., Y. Y. IR LUMINOR LIZINGAS UAB GINČO NAGRINĖJIMO**

2020 m. spalio 28 d. Nr. V 2020/(21.27.E-2101)-242-427
Vilnius

Lietuvos bankas gavo X. X. (toliau – pareiškėjas) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjas, atstovaudamas ir savo sutuoktinei Y. Y. (toliau – pareiškėja), prašė išnagrinėti tarp X. X. ir Y. Y. (toliau – pareiškėjai) ir *Luminor Lizingas UAB* (toliau – bendrovė) kilusį ginčą dėl bendrovės veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjų teisės.

N u s t a t y t a:

2017 m. birželio 29 d. tarp pareiškėjo ir bendrovės (buvusi UAB „Nordea Finance Lithuania“) buvo sudaryta Išperkamosios nuomos sutartis Nr. (*duomenys neskelbiami*) (toliau – vartojimo kredito sutartis), kurios pagrindu bendrovė pareiškėjui suteikė vartojimo kreditą automobiliui įsigyti, o pareiškėjas įsipareigojo bendrovei gražinti suteiktą kreditą, sumokėti palūkanas už naudojimąsi kreditu bei vykdyti kitus vartojimo kredito sutartyje nustatytus įsipareigojimus. Vartojimo kredito sutartyje nustatyta, kad ji yra sudaroma 36 mėn. laikotarpiui ir pareiškėjas vartojimo kreditą turi gražinti iki 2020 m. rugpjūčio 1 d.

2020 m. gegužės 25 d. pareiškėjas kreipėsi į bendrovę dėl vartojimo kredito sutarties pratęsimo. Gavusi pareiškėjo prašymą, bendrovė surinko visus duomenis ir 2020 m. liepos 21 d. pareiškėjui pateikė atsakymą, kuriame nurodė, kad vartojimo kredito sutarties pratęsti nėra galimybės, nes, bendrovės turimais duomenimis, pareiškėjas pakeitė darbovietę ir joje tėra išdirbęs mažiau nei 6 mėn., todėl jo pajamos negali būti laikomos tvariomis.

Gavęs tokį sprendimą, pareiškėjas kreipėsi į bendrovę dėl vartojimo kredito sutarties perrašymo pareiškėjos vardu. Pareiškėjas pateikė klausimą, kokią dalį likutinės automobilio vertės pareiškėjas turi įmokėti, kad pareiškėjos pajamų užtektų tam, kad vartojimo kredito sutartis būtų perrašyta pareiškėjos vardu. Pareiškėjas nurodo, kad bendrovės darbuotojas atsakė, kad pareiškėjai reikėtų turėti 30 proc. pradinio įnašo, kad ji atitiktų nustatytus pajamų ir įsipareigojimų reikalavimus. Pareiškėjai sutiko su tokiu sprendimu, o pareiškėjas akcentavo, kad gali įmokėti ir 50 proc. automobilio vertės pradinį įnašą.

2020 m. liepos 24 d. pareiškėjai užpildė Lizingo fiziniam asmeniui paraišką bei prašymą perrašyti vartojimo kredito sutartį pareiškėjos vardu ir ją pratęsti. 2020 m. liepos 30 d. bendrovė pateikė atsakymą, kad Kreditų svarstymo komitetas priėmė neigiamą sprendimą ir atsisakė vartojimo kredito sutartį pratęsti ir perrašyti pareiškėjos vardu. Pareiškėjai su tuo nesutiko, todėl tarp šalių kilo ginčas.

Kreipimesi į Lietuvos banką dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo pareiškėjai nurodė nesutinkantys su bendrovės priimtu sprendimu. Pareiškėjai teigia, kad bendrovė diskriminuoja pareiškėjus kaip klientus, nes nesvarsto visų įmanomų galimybių ir nesilaiko sąžiningumo, lygiateisiškumo ir skaidrumo principų teikdama finansines paslaugas. Pareiškėjai nurodo, kad anksčiau kreipėsi į kitas bendrovės bei bankus ir gavo skaičiavimus, kad visiškai pakaktų apie 23 proc. automobilio vertės pradinio įnašo, kad būtų galima perrašyti vartojimo kredito sutartį, o bendrovė vis tiek nepagrįstai laikosi pozicijos, kad joks pradinis įnašas neužtikrina, kad pajamų pakaks, ir nepateikia jokios informacijos, kuo remiantis yra priimtas toks sprendimas. Pareiškėjų teigimu, bendrovė pažeidžia pareiškėjų, kaip vartotojų, teises. Nors pareiškėjai siūlėsi įmokėti iki 90 proc. automobilio likutinės vertės pradinį įnašą, tačiau bendrovės teigė, kad pareiškėja nėra pajėgi gražinti 2 395 Eur per 60 mėn., kai mėnesinė įmoka siektų tik 45 Eur. Atsižvelgdami į tai, pareiškėjai prašė rekomenduoti bendrovei laikantis sąžiningumo, lygiateisiškumo ir skaidrumo principų nustatyti teisingą pradinio įnašo dydį, kurio pakaktų, kad

vartojimo kredito sutartis būtų pratęsta ir perrašyta pareiškėjos vardu.

Atsiliepime į pareiškėjų kreipimąsi bendrovė nurodė nesutinkanti su pareiškėjų reikalavimu ir prašo jį atmesti. Bendrovės teigimu, vertinant pareiškėjo kreditingumą, svarbu pažymėti, kad, pagal teisės aktų nuostatas, turi būti atsižvelgiama į ne mažiau kaip pusės metų tvarių pajamų istorijos vidurkį. Bendrovė nurodo, kad pareiškėjas 2019 m. gruodžio 19 d. nutraukė prieš tai galiojusius darbo santykius su (*duomenys neskelbiami*) ir naujoje darbovietėje įsidarbino 2020 m. gegužės 25 d., todėl dėl trumpo darbo stažo naujoje darbovietėje gaunamos pareiškėjo pajamos negali būti pripažintos tvariomis ir atliekant vertinimą yra prilyginamos 0.

Bendrovė taip pat nurodo, kad pareiškėjos gautų pajamų vidurkis per 6 paskutinius mėn. siekia 759 Eur. Bendrovės teigimu, pareiškėjų namų ūkis turi ir kitų įsipareigojimų, kurių mėnesinės įmokos sudaro 104 Eur, o namų ūkį sudaro 2 suaugę asmenys ir 2 vaikai iki 18 metų. Taigi, įvertinus gaunamas pajamas, turimus įsipareigojimus ir tai, kad, pratęsus vartojimo kredito sutartį, kai įmokamas 50 proc. pradinis įnašas, pareiškėjų namų ūkiui liktų apie 539 Eur per mėn. Bendrovės teigimu, kredito davėjas prieš suteikdamas kreditą turi įsitikinti, kad iš gaunamų tvarių pajamų, atskaičius mėnesines įmokas kreditoriams, likusi pajamų dalis būtų pakankama pragyvenimui, t. y. būtiniausioms namų ūkio išlaikymo išlaidoms padengti. Bendrovė nurodo, kad, pagal bendrovės privačių klientų kreditavimo instrukcijas, 539 Eur per mėnesį yra per maža suma, kad būtų galima padengti 4 namų ūkio narių būtiniausias išlaidas. Bendrovės nuomone, analogiška situacija būtų ir tada, jei būtų įmokėtas 90 proc. automobilio vertės pradinis įnašas. Tokiu atveju namų ūkiui liktų 631,74 Eur, tačiau tai yra per maža suma 4 namų ūkio narių būtiniausioms išlaikymo išlaidoms padengti. Kadangi nesutinka pratęsti vartojimo kredito sutarties ir jos perrašyti pareiškėjos vardu, bendrovė siūlo pareiškėjui gražinti turtą atpirkėjui, jį išpirkti arba parduoti trečiajai šaliai ir padengti esamus įsipareigojimus.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Atsižvelgiant į ginčo šalių paaiškinimus ir pateiktus įrodymus, darytina išvada, kad šalių ginčas kilo dėl bendrovės atsisakymo pratęsti vartojimo kredito sutartį ir ją perrašyti pareiškėjos vardu pagrįstumo.

Atsižvelgiant į nagrinėjamo ginčo pobūdį ir pareiškėjos bendrovei keliamą reikalavimą, pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.4 straipsnyje yra reglamentuota, kad kreditorius ir skolininkas privalo elgtis sąžiningai, protingai ir teisingai tiek prievolės atsiradimo ir egzistavimo, tiek ir jos vykdymo ar pasibaigimo metu. CK 6.38 straipsnyje įtvirtinti šie prievolių vykdymo principai: 1) prievolės turi būti vykdomos sąžiningai, tinkamai ir nustatytais terminais pagal įstatymų ar sutarties nurodymus, o kai tokių nurodymų nėra, – vadovaujantis protingumo kriterijais; 2) jeigu vienai iš šalių prievolės vykdymas kartu yra ir profesinė veikla, ši šalis turi vykdyti prievolę taip pat pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus; 3) kiekviena šalis turi atlikti savo pareigas kuo ekonomiškiau ir vykdydama prievolę bendradarbiauti su kita šalimi (šalių pareiga kooperuotis). Analogiškai yra ir sutarčių vykdymo reikalavimai. Pavyzdžiui, pagal CK 6.158 straipsnio 1 dalį, kiekviena sutarties šalis, turėdama sutartinių santykių, privalo elgtis sąžiningai.

Vartojimo kredito sutarties vykdymą reglamentuoja Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymas (toliau – VKĮ). Šis įstatymas reguliuoja vartojimo kreditų teikimo sąlygas ir informavimo apie šias sąlygas reikalavimus, vartojimo kredito davėjų, vartojimo kredito tarpininkų ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus pareigas bei atsakomybę teikiant vartojimo kreditus ir tikrinant vartojimo kredito gavėjų kreditingumą, vartojimo kredito gavėjų teisę gražinti vartojimo kreditą anksčiau nustatyto termino ir vartojimo kredito davėjų ir paskolos davėjų teisę į kompensaciją išankstinio vartojimo kredito gražinimo atvejais. Tačiau svarbu pažymėti, kad VKĮ nereguliuoja su pradiniu įnašu susijusių klausimų, todėl bendrovės priimtas sprendimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į tarp šalių sudarytos vartojimo kredito sutarties bei kreditingumą reglamentuojančias teisės aktų nuostatas.

Vartojimo kredito įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad prieš vartojimo kredito sutarties sudarymą vartojimo kredito davėjas, vadovaudamasis atsakingojo skolinimo principu, privalo įvertinti vartojimo kredito gavėjo kreditingumą, remdamasis pakankama informacija,

gauta iš vartojimo kredito gavėjo, ir atlikęs patikrinimą kreditingumui vertinti naudojamuose registruose ir informacinėse sistemose arba pagrįsdamas vartojimo kredito gavėjo pateiktą informaciją kitais įrodymais.

Vartojimo kredito įstatymo 8 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo taisyklės rengiamos vadovaujantis šiais vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo reikalavimais: 1) vartojimo kredito gavėjo kreditingumo vertinimo tikslas yra įvertinti vartojimo kredito gavėjo galimybes prisiimti konkretų finansinį įsipareigojimą, kurį kartu su jau turimais finansiniais įsipareigojimais vartojimo kredito gavėjas būtų pajėgus įvykdyti; 2) vartojimo kredito davėjas privalo įvertinti visus objektyviai numanomus reikšmingus veiksnius, atsižvelgdamas į vartojimo kredito gavėjo pateiktą, iš kreditingumui vertinti naudojamų registru ir informacinių sistemų gautą informaciją ir kitą vartojimo kredito davėjui prieinamą informaciją, galinčius turėti įtakos vartojimo kredito gavėjo kreditingumui, ypač tokius kaip tvarios vartojimo kredito gavėjo pajamos, jo kredito istorija, pajamų kitimo potencialas; 3) skolinimas grindžiamas (atsižvelgiama į istorinius duomenis, ekonomikos cikliškumą) visų vartojimo kredito gavėjo įsipareigojimų pagal vartojimo kredito ir kitas sutartis su finansų įstaigomis vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykio ribojimu; 4) vartojimo kredito gavėjo kreditingumo vertinimas, remiantis tuo metu turima informacija, turi būti pagrįstas prielaida, kad vartojimo kredito gavėjas galės vykdyti prisiimtus finansinius įsipareigojimus visą vartojimo kredito sutarties laikotarpį. To paties straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio 4 dalyje nustatytus reikalavimus detalizuoja priežiūros institucija.

Lietuvos banko valdyba 2013 m. kovo 19 d. nutarimu Nr. 03-62 patvirtino Vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo nuostatus (2017 m. sausio 26 d. redakcija) (toliau – Nuostatai), kurie skirti skatinti atsakingą vartojimo kredito davėjų skolinimo ir tarpusavio skolinimo platformos operatorių vykdomos veiklos praktiką, detalizuoti vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo reikalavimus, įtvirtinti pagrindines nuostatas, kriterijus ir reikalavimus, kuriais vartojimo kredito davėjai ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriai turi vadovautis tvirtindami Kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo taisykles ir vertindami vartojimo kredito gavėjų kreditingumą. Nuostatų 9 punkte nustatyta, kad sudarant vartojimo kredito sutartį vartojimo kredito gavėjo vidutinės mėnesio įmokos dydis pagal visus įsipareigojimus finansų įstaigoms turi sudaryti ne daugiau kaip 40 proc. vartojimo kredito gavėjo tvarių pajamų, išskyrus Nuostatų 9¹ punkte nurodytą išimtį. Nuostatų 10 punkte yra taip pat reglamentuota, kad priimant sprendimą dėl vartojimo kredito teikimo turi būti atsižvelgiama *į ne mažiau kaip keturių paskutinių mėnesių vartojimo kredito gavėjo tvarių pajamų vidurkį ir vertinama, ar vartojimo kredito sutartyje nustatyto vartojimo kredito gražinimo laikotarpiu gaunamų tvarių pajamų pakaks visiems įsipareigojimams finansų įstaigoms vykdyti*. Kito laikotarpio vartojimo kredito gavėjo tvarių pajamų vidurkis gali būti taikomas tais atvejais, kai vartojimo kredito davėjas arba tarpusavio skolinimo platformos operatorius turi pagrįstų ir pakankamų įrodymų, kad konkrečiu atveju kito laikotarpio vartojimo kredito gavėjo pajamos gali būti laikomos tvariomis ir atitinkamo laikotarpio taikymas nepažeidžia atsakingojo skolinimo reikalavimų. Tvariomis pajamomis pripažįstamos tokios vartojimo kredito gavėjo pajamos, kurių pagrįstai galima tikėtis vartojimo kredito suteikimo laikotarpiu. Vartojimo kredito davėjas ir tarpusavio skolinimo platformos operatorius, apskaičiuodamas vartojimo kredito gavėjo mokamą įmoką, vertina jam žinomas ir (arba) galimas žinoti vartojimo kredito gavėjo išlaidas, susijusias ne tik su vartojimo kredito gražinimu, bet ir su kitais vartojimo kredito gavėjo turimais įsipareigojimais finansų įstaigoms, ir atsižvelgia į pajamas, liekančias sumokėjus vartojimo kredito gavėjo mokamą įmoką.

Nuostatų 5 punkte taip pat įtvirtinta, kad vartojimo kredito davėjai ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriai, vadovaudamiesi Nuostatais, turi patvirtinti taisykles, skirtas užtikrinti, kad bus tinkamai įvertintas vartojimo kredito gavėjų kreditingumas ir laikomasi atsakingojo skolinimo principo, kuriomis privalo vadovautis versdamiesi vartojimo kreditų teikimo arba tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus veikla.

Taigi, atsižvelgiant į teisės aktuose įtvirtintas nuostatas, svarbu pažymėti, kad teisės aktuose yra nustatytos konkrečios normos, kurių turi būti laikomasi išduodant vartojimo kreditą. Kita vertus, teisės aktų leidėjas vartojimo kredito davėjams taip pat paliko teisę patvirtinti taisykles ir nustatyti savo reikalavimus tam, kad būtų užtikrinta, kad bus tinkamai įvertintas vartojimo kredito gavėjų kreditingumas ir laikomasi atsakingojo skolinimosi principo. VKĮ ir Nuostatai nustato tik minimalius reikalavimus, tačiau kiekvienas vartojimo kredito davėjas gali nustatyti papildomus reikalavimus, kuriuos turi tenkinti vartojimo kredito gavėjas, siekdamas gauti vartojimo kreditą.

Iš byloje esančių duomenų matyti, kad 2020 m. liepos 24 d. pareiškėjai pateikė Lizingo fiziniam asmeniui paraišką. Pareiškėjai kreipėsi į bendrovę dėl vartojimo kredito sutarties pratęsimo pareiškėjo vardu arba jos perrašymo pareiškėjos vardu ir pradinio įnašo nustatymo. Įvertinusi visus pareiškėjų pateiktus duomenis, bendrovė priėmė sprendimą, kad vartojimo kredito sutartis pareiškėjo vardu negali būti pratęsta, nes pareiškėjo darbo stažas yra nepakankamas naujoje darbovietėje (nuo įsidarbinimo iki sprendimo priėmimo pareiškėjas naujoje darbovietėje buvo išdirbęs 2 mėn.), o darbo užmokestis, gaunamas iš dabartinės darbovietės, negali būti pripažintas tvariu ir vertinamas. Be to, ieškodama galimybių tenkinti pareiškėjų paraišką, bendrovė įvertino galimybę vartojimo kredito sutartį perrašyti pareiškėjos vardu, tačiau bendrovės Kredito komitetas taip pat priėmė neigiamą sprendimą. Bendrovė pareiškėjams nurodė įvertinusi ne tik pareiškėjų turimus finansinius įsipareigojimus, bet ir pragyvenimui būtinas išlaidas, vis dėlto bendrovė negalėjo sutikti, kad vartojimo kredito sutartis būtų perrašyta pareiškėjos vardu, nes reikalaujamos minimalios pajamos nebuvo pakankamos.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad bendrovė, vadovaudamasi Nuostatų 5 punktu, yra patvirtinusi Kreditavimo instrukciją privatiems klientams (galiojanti nuo 2020 m. birželio 17 d.) (toliau – Instrukcija). Instrukcijos 4 skyriuje yra nustatyta, kad (*duomenys neskelbiami*).

Lietuvos banko vertinimu, ginčo kontekste svarbu pažymėti, kad pareiškėjų namų ūkį sudaro 2 suaugę asmenys ir 2 vaikai. Dėl šios priežasties, atsižvelgiant į teisės aktų pagrindą patvirtintą Instrukciją, tam, kad pareiškėjai gebėtų įvykdyti savo skolinius įsipareigojimus, pareiškėjų namų ūkio išlaidoms turi būti skiriama ne mažiau nei (*duomenys neskelbiami*), t. y. iš apskaičiuotų namų ūkio grynujų pajamų reikia atimti šias išlaidas. Turimais duomenimis, pareiškėjos gaunamų pajamų vidurkis sudarė 759 Eur, o bendrovės sprendimo priėmimo metu pareiškėjo gaunamos pajamos buvo prilyginamos 0, nes pareiškėjas naujoje darbovietėje buvo išdirbęs tik daugiau nei 2 mėnesius. Pareiškėjas nei bendrovei, nei Lietuvos bankui nepateikė jokių objektyvių duomenų, kurių pagrindu būtų galima nustatyti, kad konkrečiu atveju kito laikotarpio vartojimo kredito gavėjo pajamos gali būti laikomos tvariomis ir atitinkamo laikotarpio taikymas nepažeidžia atsakingojo skolinimo reikalavimų. Be to, pareiškėjai turi papildomų skolinių įsipareigojimų, kurių suma per mėnesį sudaro 104 Eur. Taigi, atsižvelgiant į visa tai, kas buvo išdėstyta, manytina, kad pareiškėjų namų ūkio gaunamų tvarių pajamų nepakanka, kad būtų pratęsta vartojimo kredito sutartis, net jeigu pareiškėjai įmokėtų 50 proc. ir didesnę automobilio vertės pradinį įnašą.

Galiausiai svarbu pažymėti ir tai, kad pareiškėjas 2020 m. rugsėjo 30 d., t. y. ginčą nagrinėjant Lietuvos banke, išpirko vartojimo kredito sutartyje nurodytą turta, t. y. pareiškėjas įvykdė visus įsipareigojimus pagal vartojimo kredito sutartį. Lietuvos banko vertinimu, šios aplinkybė taip pat suponuoja išvadą, kad pareiškėjų pateiktas reikalavimas negali būti tenkinamas, nes vartojimo kredito sutartis jau yra pasibaigusi, todėl nėra galimybės rekomenduoti bendrovei nustatyti teisingą pradinio įnašo dydį tam, kad vartojimo kredito sutartis būtų pratęsta.

Darytina išvada, kad bendrovė, įvertinusi tiek pareiškėjų pateiktus duomenis, tiek teisės aktų bei Instrukcijos nuostatas, priėmė pagrįstą sprendimą nepratęsti vartojimo kredito sutarties, o pareiškėjų pateiktas reikalavimas rekomenduoti bendrovei laikantis sąžiningumo, lygiateisiškumo ir skaidrumo principų nustatyti teisingą pradinio įnašo dydį yra nepagrįstas, todėl atmetinas.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjų X. X. ir Y. Y. reikalavimus.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.